

TIL:	Salærrådet
FRA:	Advokatforeningen
SAKSBEHANDLER:	Martin Kaasgaard Nielsen
DATO:	30.09.2022
DOKUMENTNR.:	Nærmere gjennomgang av forslag til endring av stykkpris

Nærmere gjennomgang av forslag til endring av stykkpris- og salærforskriften

1 Forslag til endringer i stykkpris- og salærforskriften

På bakgrunn fra tilbakemeldinger fra våre medlemmer vil vi her peke på de forhold i salærforskriften og stykkpriser som Advokatforeningen mener har prekært behov for endring.

1.1 Begrensede anker i straffesaker - endres til medgått tid

Stykkprisforskriften § 7 gir for dårlig rettshjelpsdekning i begrensede anker i lagmannsrettene. I slike saker er det liten eller ingen sammenheng mellom ankeforhandlingens lengde og den tid som går med til normal og forsvarlig forberedelse. I den grad det er en sammenheng, kan den ofte være motsatt – at grundigere forberedelse medfører kortere ankeforhandling.

Etter dagens regler vil en begrenset anke i lagmannsretten regelmessig bli honorert med 6 eller 8 timer (varighet inntil 2 eller 3,5 timer). Dette er saker som krever betydelig rettslig utredningsarbeid i form av rettskildesøk og opplegg av rettslig argumentasjon, så vel som forberedelse av en konsentrert og effektiv saksfremstilling som grunnlag for ankeinstansens vurdering. Sakene har i hovedsak et format som tilsvarer Høyesteretts behandling av straffesaker, og gjennom to-instansordningen er det lagt til grunn at lagmannsrettene skal være den ordinære sisteinstans. Dette forutsetter en kvalitet på saksopplegg og prosedyre på linje med hva som forventes i Høyesterett.

Stykkprisen i Høyesterett for saker av denne type er kr. 55 000 for ankende part, hvilket impliserer en gjennomsnittlig forberedelsestid på om lag 45 timer for en endags ankesak. Dette inkluderer utarbeidelse av faktisk utdrag, rettskildeutredning og utarbeidelse av felles juridisk utdrag, i tillegg til selve de materielle forberedelsene.

I og med at det for begrensede anker i liten grad foreligger noen sammenheng mellom rettsmøtetid og ankens omfang, er det Advokatforeningens oppfatning at disse sakene ikke er egnet for stykkprishonorering.

1.2 Om utarbeidelse av anke i straffesaker

Dagens sats på 0,5 ganger rettshjelpsatsen i tillegg for utarbeidelse av anke eller støtteskriv (§ 9), bør revurderes. Selv anker som er helt summariske, vil innebære mer enn en halv times arbeid. I de sakene der det er anførsler av vesentlig betydning, tar det betydelig mer enn 30 minutter å utferdige et ankeskriv. I tillegg kommer administrativt arbeid. Advokatforeningen vil her peke på viktigheten av at disse ankene fremmes så gjennomarbeidet som mulig, i og med at sakene er av stor betydning, spesielt i forbindelse med førstegangsfengslinger. Det må her legges vekt på at saken som oftest behandles skriftlig i lagmannsretten, ut fra anke og påtegning fra politiet. Stykkprisen for skriving av anke etter § 9 tredje ledd bør derfor økes til to ganger rettshjelpsatsen, med mulighet for honorering etter medgått tid i mer omfattende saker.

1.3 Om fengslingsbesøk

Flere av våre medlemmer har gitt tilbakemelding om at i saker der det kreves tolk, blir besøkene med klienter som sitter varetekstfengslet ofte kompliserte og tar betydelig lengre tid grunnet de språklige barrierene. Dette er det ikke tatt høyde for i dagens forskrift. Advokatforeningen foreslår derfor at stykkprisforskriften § 9 fjerde ledd økes til hhv. 1,5 og 3 timer per 14-dagersperiode i saker hvor det er nødvendig med tolk.

1.4 Endring av innslagspunktet for medgått tid

Mange av stykkprisene gjør det vanskelig å utføre arbeid av tilstrekkelig kvalitet. Dette medfører at mange advokater arbeider mer enn stykkprisen og arbeider gratis. I dag er det mulig å søke om å få dekket faktisk timeforbruk i saker der samlet timeforbruk overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 50 % i sakførselsaker og 100 % i rettsrådsaker. Det må samtidig sannsynliggjøres at det foreligger særlige omstendigheter ved oppdraget som begrunner en slik timebruk.

Resultatet av dagens ordning, med krav om dobling av det som er grunnlag for stykkprisen, kan virke avskrekkende. Risikoen for at en advokat som har en omfattende portefølje med fri rettshjelpssaker gjennomgående vil ligge over stykkprisen, men under grensen for medgått tid, er svært stor. Resultatet blir da en betydelig underbetaling, noe som kan medføre at advokaten søker seg mot andre private oppdrag, eller mot oppdrag for det offentlige – der betalingen per time er betydelig høyere. Det medfører også en stor usikkerhet for klienten at han eller hun ikke vet hvorvidt alt arbeidet som saken krever, blir dekket av rettshjelpen. Klienten kan således bli avhengig av advokatens velvilje til å jobbe gratis for at ens interesser skal ivaretas. Konkret anbefaler Advokatforeningen at terskelverdien senkes i følgende bestemmelser:

- § 5 femte ledd i stykkprisforskriften bør endres til:

Overstiger faktisk samlet timeforbruk i et rettsråd 25 % av det timeforbruket som er grunnlag for stykkprissatsen, eller er det på et senere tidspunkt behov for ytterligere bistand i samme sak, skal søknad om utvidelse av bevilling til fritt rettsråd sendes fylkesmannen, jf. rettshjelpsforskriften § 3-5.

- Rettshjelpsforskriften § 3-5 bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken overstiger 25 % av fastsatt stykkpris, og timebruken ikke er urimelig, skal fylkesmannen utvide en bevilling til fritt rettsråd. Det samlede salæret skal i så fall fastsettes skjønnsmessig av fylkesmannen etter salærforskriften § 7.
- § 6 andre ledd i stykkpriserforskriften bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 25 %, skal søknad om utvidelse av bevilling til fri sakførsel sendes fylkesnemnda/retten, jf. rettshjelpsforskriften § 4-5. For saker som nevnt i første ledd nr. 1 gjelder forskriftens § 11 annet ledd tilsvarende.
- Rettshjelpsforskriften § 4-5 bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 25 %, og timebruken ikke er urimelig, kan den som har kompetanse til å innvilge fri sakførsel etter § 4-1 til § 4-3, utvide en bevilling til fri sakførsel. Det samlede salæret skal i så fall fastsettes skjønnsmessig etter salærforskriften av den rett eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling.
- § 11 første ledd i stykkpriserforskriften bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i en sak som betales etter denne forskriftens § 7 - § 10 overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 25 %, og timebruken ikke er urimelig, fastsettes hele salæret etter reglene i salærforskriften.

1.5 Honorering for pålagt kvelds- og helgearbeid

Advokatforeningen har mottatt en rekke tilbakemeldinger fra forsvarsadvokater som stadig oftere blir kontaktet av politiet som setter av tid for planlagte avhør på ettermiddags-/kveldstid og i helger. Dette har en naturlig bakgrunn i at tidspunktene for avhør tilpasses politibetjentens turnus. Forsvarerne har langt på vei vært fleksible og tilpasset seg denne praksisen, men uten at de får samme kompensasjon som politiet nyter godt av. Det er forskjell på arbeid som planlegges ettermiddag/kveld, enn arbeid som det ikke er noen mulighet for å gjøre på et annet tidspunkt.

Advokatforeningen ber derfor om at når statlige organer (domstoler eller politi) planlegger avhør og rettsmøter, må rettshjelpsatsen få et prosentvis tillegg etter prinsippet i arbeidsmiljøloven § 10-6 avsnitt (11). Dette medfører at rettshjelpsatsen da økes med 40 % i det omfang det er tale om nødvendig arbeid utenom normal arbeidstid. Med normal arbeidstid henvises det til tidsrommet allerede spesifisert i salærforskriften §8 første ledd.

1.6 Mindreårige asylsøkere

Saker om søknad om asyl fra enslig mindreårig asylsøker, i saker som kan berøre rikets sikkerhet, utenrikspolitiske forhold eller der eksklusjon fra flyktningstatus kan bli utfallet (§ 5 annet ledd punkt 1 bokstav b), har i dag en stykkpris på 3 timer. Disse sakene karakteriseres av

særlig sårbare klienter, hvor innhenting av dokumentasjon og etablering av et tillitsforhold til klienten står sentralt. Innenfor en slik stykkpris er det sjeldent mulig for advokaten å møte (den svært sårbare) klienten, som gjerne bor på et asylmottak som ikke ligger ved advokatens kontorsted. Det er utfordrende å etablere tillit, særlig når det gjelder mennesker som har med seg erfaringer fra statlige systemer som ikke har vært tilliten verdig. Samtidig er klientens forklaring ofte det mest sentrale forholdet i saken, og det er viktig å ha tid til å kunne fremskaffe dokumentasjon som kan underbygge denne.

En typisk sak vil da inneholde følgende oppgaver og tidsbruk: 1 time til gjennomgang av dokumenter, 2 timer til klientmøte og innhenting av evt. ytterligere dokumentasjon og 2 timer til søknad. Man skal også være oppmerksom på at møter med tolk tar betydelig lengre tid enn møter hvor man ikke har dette behovet. Dette vil gjelde de fleste utlendingssakene. Da har vi ikke medregnet tid til administrativt arbeide som innhenting av dokumenter korrespondanse med klient, innkalling av tolk, søknad om fritt rettsråd osv. Advokatforeningen ber om at denne stykkprisen heves til 5 timer.

1.7 Utvisninger

I saker om bortvisning, utvisning og tilbakekall av gitt tillatelse (§ 5 annet ledd punkt 1 bokstav a) innvilges det 3 timer, med tillegg av 1 time for klage. Den gjennomsnittlige timebruken er på 4 timer jf. Menon-rapporten.

I saker hvor utreisefristen er oversittet, uttransportertes utlendingen ofte meget raskt, og det blir liten anledning til å snakke med advokaten om hvilke momenter som bør være med i klagen på utvisningsvedtaket. Våre medlemmer erfarer at det kan være vanskelig å få kontakt med utlendingen etter uttransportering, og dersom kontakt opprettes, er det utfordringer knyttet til kommunikasjon og språk over telefon. Muligheten for kontradiksjon og forståelse for vedtaket reduseres dermed betydelig.

I saker om bortvisning, utvisning og tilbakekall av gitt tillatelse, er praksis at advokaten får et forhåndsvarsel fra politiet. Deretter må det innhentes dokumentasjon, gjennomføres samtale med klienten og tolk må anskaffes. Ulike forhold må også avklares med tolken før samtalene. På bakgrunn av dokumentgjennomgang, samtale med klienten og eventuell innhenting av ytterligere dokumentasjon, skrives en uttalelse. Det er altså tidkrevende prosesser som det svært sjelden er mulig å gjennomføre på kun 3 timer. Rapporteringen fra rettsrad.no viser også at disse sakene gjerne tar rundt 1/3 mer enn maksimal tidsramme, noe som innebærer at advokatene i snitt bruker mer tid enn de får betalt for i disse sakene.

Advokatene rapportere at stykkprisen i dag gir dem for knapp tid til å gjøre det arbeidet som er nødvendig, denne har rettshjelpsutvalget også anbefalt å heve til 5 timer, pluss tre timer for klage.

Advokatforeningen mener disse sakene er så vidt uensartede at de knapt egner seg for stykkpris. Vi mener videre at saker om bortvisning ikke kan sammenlignes med saker om utvisning og tilbakekall hva gjelder omfang både faktisk og rettslig. Sistnevnte saker reiser spørsmål om tilknytning til riket og vedtakets forholdsmessighet, beskyttelsesbehov, samt ofte helseanførsler.

Advokatforeningen foreslår et system der utgangspunktet er en grunnstykkepris på tre timer, men med et tillegg på tre timer for hver anførsel knyttet til problemstillinger som går igjen; vurdering av rettigheter etter EMK artikkel 8, vurderinger av rettigheter etter flyktningkonvensjonen/EMK artikkel 3, og helseanførsler. Dette innebærer at komplekse saker vil få dekket tolv pluss tre timer, mens de mer kurante sakene vil bli dekket etter sin art.

1.8 Dublin II-saker

Et annet sted der stykkprisen er i tydelig utakt med behovet for tid, er i de såkalte Dublin II-sakene (§5 annet ledd 1c nr. 3). Stykkprisen her er på 2 timer.

I disse sakene skal advokaten blant annet redegjøre for rettssikkerhetssituasjonen i det EU-landet som klienten skal tilbake til. Dette er ofte krevende med omfattende informasjonsinnhenting og -gjennomgang. Her viser også tall fra rettsrad.no at det brukes mer tid enn 2 timer. MENON-rapporten anbefaler også denne stykkprisen hevet til 3 timer. Advokatforeningen mener imidlertid dette er for lavt, da det må gis rom for at advokaten henter inn og gjennomgår dokumentene som utlendingsforvaltningen har i saken, samt eventuell øvrig dokumentasjon, for å sikre at alle relevante argumenter er inntatt. Advokaten må ha tid til å snakke med klienten (med tolk), samt beskrive rettssikkerhetssituasjonen i det aktuelle mottakerlandet.

Stykkprisen må opp på 5 timer, i tråd med Rettshjelpsutvalgets anbefalinger, for at advokatene skal kunne gjøre det arbeidet ordningen forutsetter. I dag kan utlendingsmyndighetene velge å anta at saken er adekvat gjennomgått av advokat, uten at advokaten i realiteten har hatt tid til det som følge av den lave stykkprisen. En typisk Dublin II-sak vil kort oppsummert innbefatte følgende oppgaver og tidsbruk: 1 time til gjennomgang av dokumenter, 1 time til klientmøte, 3 timer til brev med klage (herunder søk i kilder og innhenting av evt. ytterligere dokumentasjon). Her er det vesentlig å merke seg at klage i en dublinsak ikke kan gjøres forsvarlig uten å gå igjennom siste landinfo om situasjonen i mottakerlandet, og om det aktuelle land oppfyller minstekriteriene for mottak av flyktninger, eller om det er fare for videresending til et område hvor vedkommende kan risikere forfølgelse. Det kan også være aktuelt å kartlegge familierelasjoner og legge frem dokumentasjon på tilknytning til riket mv.

1.9 Fremmøte i Utlendingsnemnda

Stykkprisen for fremmøte i Utlendingsnemnda (§ 5 andre ledd alle punkter) er i dag 5 timer. Det er et tydelig behov for justering av denne stykkprisen. Dette påpekes også av MENON i deres rapport. Det er kun de aller mest kompliserte sakene som ikke avgjøres av nemndleder alene. Det er derfor helt sentralt at advokaten får tilstrekkelig tid til forberedelse for å yte god rettshjelp. Stykkprisen må heves betydelig for å møte det reelle behovet. Ut fra det statistiske grunnlaget fra tidligere år burde stykkprisen heves til 13 timer. For øvrig er det grunnlag for å vurdere en annen ordning for stykkpris ved fremmøte i Utlendingsnemnda enn ordningen med fast stykkpris. I likhet med straffesaker og øvrige nemndssaker bør det vurderes å innføre en ordning med medgått tid.

Fremmøte i UNE består ofte av at UNE sender ut innkalling i forkant og ber klient om å svare på spørsmål om språk, identitet mv. Dette er noe advokaten må formidle og svare på. Det krever samtale med klient for å få informasjonen som gjør det mulig å svare på UNEs spørsmål (krysse av på skjemaet og sende tilbake). I andre saker er det i tillegg behov for å innhente og oversende ytterligere dokumentasjon i forkant. Nødvendig saksforberedelse blir ofte over 3 timer. Nemndsmøte tar 5,5 timer i gjennomsnitt (dokumentasjon fra UNE) og nødvendig etterarbeid beløper seg til minst en time til gjennomgang av vedtak og herunder orientering om vedtak. Det er i øvrig UNE som avgjør lengden på møtene.

For alle utlendingssaker er det av stor betydning å ha kunnskap om den enkelte klients kultur, religion og ikke minst landinformasjon. For å kunne bistå den enkelte klient, er dette informasjon som vil være grunnleggende å ha for advokaten. Spesielt dette med landinformasjon er noe som løpende kan endre seg, slik at advokaten vil måtte være oppdatert på dette til enhver tid. Advokatforeningen anbefaler derfor at det innføres medgått tid i disse sakene. Det er dessuten svært få av disse sakene.

1.10 Skifteoppgjør

Saker om felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap (§ 5 andre ledd punkt 7 bokstav a), er ofte kjennetegnet ved at klientene er mennesker i dype personlige kriser. Saker om ektefelleskifte er ofte kompliserte, og har en stykkpris på 7 timer.

Bare det å hjelpe klientene med å innhente informasjon og gi dem en helt grunnleggende forklaring av hvordan regelverket fungerer og hva de kan forvente seg, tar gjerne mer tid enn stykkprissatsen tillater. Det blir raskt for lite tid til å sende brev til motparten, og enda mindre til å komme med tilbud og forhandle om minnelige løsninger. Advokatene rekker ikke å gi tilstrekkelig juridisk bistand til at partene kan komme til enighet, og enkelte saker får dermed en unødvendig runde i domstolene. Adekvat advokathjelp tidlig i slike saker er med på å gi legitimitet til en prosess utenfor domstolene, noe som i praksis er kostnadsreducerende på sikt. På denne måten har ordningen med lav og lite fleksibilitet, som stykkpris resulterer i, en prosessdrivende effekt. Det bør tilrettelegges for tilstrekkelig tid til rettsråd, slik at saken kan løses utenfor domstolen. En typisk sak om felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap består gjerne av 1 time til innhenting av dokumenter, 2 timer til gjennomgang av dokumenter, 2 timer til klientmøte og samtaler med klient, 2 timer til skriftlig korrespondanse med motpart, og 2 timer til forhandlinger om minnelig løsning. Advokatforeningen ber om at satsen her settes til 10 timer.

1.11 Oppsigelse

Også i saker som omhandler oppsigelse og avskjedigelse i arbeidsforhold (§ 5 andre ledd punkt 10) viser vår erfaring at den gjeldende stykkprisen på 6 timer er under medgått arbeidstid.

Dette er i al hovedsak kompliserte saker, som også er av omfattende velferdsmessig betydning for den oppsagte part. Det følger av arbeidsmiljøloven § 15-1 at det skal gjennomføres drøftelser mellom arbeidsgiver og arbeidstaker i forkant av en mulig oppsigelse/avskjed. Videre legger arbeidsmiljøloven § 17-3 opp til forhandlinger mellom arbeidsgiver og

arbeidstaker etter at oppsigelse/avskjed er et faktum. Drøftelsesmøte og senere forhandlingsmøte kommer i tillegg til gjennomgang av oppsigelsen for sjekk opp mot formkrav, gjennomgang av arbeidskontrakt, sjekk om arbeidstaker er organisert og om tariffavtale er gjort gjeldende, be om skriftlig begrunnelse og gjennomgå den sammen med klient, forhandle med arbeidsgiver om mulige løsninger og gjennomgå eventuell annen dokumentasjon knyttet til oppsigelses/avskjedsgrunnlaget. Sistnevnte kan ofte innebære omfattende e-postkorrespondanse. Loven legger videre opp til at det skal føres protokoll over de anførsler som fremsettes av partene under drøftelser og forhandlinger, og dette arbeidet gjøres ofte i etterkant av at møtene er gjennomført. Videre skal man ha tid til å snakke med klient for å finne ut hva som er den sentrale interessen. Vil vedkommende ha jobben tilbake, eller er det overordnede målet å få til en akseptabel sluttavtale? Slike samtaler krever at man har tid til å snakke med klienten. I tillegg skal man ha tid til å redegjøre for konsekvenser av søksmål, retten til å stå i stilling m.m.

En typisk sak vil ofte se ut som dette: 1,5 time til gjennomgang av dokumenter, 1,5 time til klientmøte og samtaler med klient, 2 timer til skriftlig korrespondanse med motpart og 2 timer til forhandlinger om minnelig løsning. Advokatforeningen ber om at satsen her settes til 7 timer

1.12 Barnevernssaker

I barnevernssaker utenom fylkesnemndbehandling (§ 5 tredje ledd) er det stort behov for god dialog mellom foreldre og barnevern. Her gis en stykkpris på 7 timer. I disse sakene er det viktig å få advokat tidlig inn i saken for å skape større forståelse mellom partene. Mange foreldre har stort behov for å få forklart de ulike delene av prosessen. Tiden er imidlertid ofte for knapp til å oppnå en god dialog mellom partene, gi legitimitet til prosessen og danne muligheter for en minnelig løsning med dagens stykkprissats. Advokatforeningen mener departementet bør legge til rette for at det i større grad brukes samtaleprosesser på tidligere stadium, med økt mulighet for fritt rettsråd i det nødvendige omfang. I Menons evalueringsrapport framkommer det at tidsbruken overstiger to ganger dagens stykkpris i hele 28 prosent av tilfellene, og at gjennomsnittlig oppgitt tidsbruk med dagens stykkpris er på 8,3 timer. Dette snittet burde vært høyere. Som Rettshjelpsutvalget påpeker i sin utredning kan tidlig advokatbistand i slike saker virke konfliktdempende og hindre at sakene går videre. Advokatforeningen ber om at satsen her settes til 8,5 timer.

1.13 Personskadeerstatning

Saker om personskadeerstatning eller tap av forsørger (§ 5 andre ledd punkt 8) er saker der klienten er i en stor personlig krise, hvor advokatens oppgave til dels er å orientere klienten om erstatningssystemet og hva som kan kreves. Det gis en stykkpris på 7 timer. I saker om personskadeerstatning er det ofte nødvendig å innhente og gjennomgå omfattende medisinsk dokumentasjon.

Klargjøring av faktum av betydning for tapsberegning, ved siden av konkret juridisk veiledning, er en komplisert, tidkrevende og omfattende prosess der dagens stykkprisordning ikke dekker faktisk medgått tid. Ved forsørgertap må det beregnes et tap med og uten dødsfall. Ikke bare

den ervervsmessige biten er utfordrende og tidkrevende, men her inngår også mye tid til å få fastslått og beregnet de faste utgiftene, f.eks. strømrregning, telefonregninger, skattekrav mv. Samlet sett består en typisk sak av: 1 time til innhenting av dokumenter, 2,5 timer til gjennomgang av dokumenter, 1,5 timer til klientmøte og samtaler med klient, og 3,5 timer til å utarbeide krav, inkl. beregninger. Stykkprisen for saker om personskadeerstatning eller tap av forsørger bør settes til 8,5

1.14 Unntaksbestemmelsen

Det gis stykkpris på 5 timer for bistand i medhold av rettshjelpsloven § 11 tredje ledd, jf. forskriften § 5 fjerde ledd. Dette er lovens unntaksbestemmelse, hvoretter det kan gis fritt rettsråd i saker som ikke er listet opp i de prioriterte områdene. Unntaksbestemmelsen egner seg ikke for stykkpris. Sakene er svært ulike, og det er umulig å foreta en generell antagelse av hvor lang tid en unntaks-sak tar. Det tilsier at saker etter unntaksbestemmelsen bør honoreres etter medgått tid i den enkelte sak.